

Prædiken til Juledag

Joh. 1, 1-14

I en passage i *Johannes' Åbenbaring* kapitel 4, kan man i beskrivelsen af Guds trone læse: ”Og rundt om tronen midt for siderne var der fire levende væsener fulde af øjne både for og bag. Det første levende væsen lignede en løve, det andet lignede en okse, det tredje havde et ansigt som et menneskes, og det fjerde lignede en flyvende ørn”.

Disse fire væsener er siden blevet til evangelistsymboler, som man ofte støder på i kirkekunsten. Matthæus: enten med eller som et bevinget menneske. Markus: enten med eller som en bevinget løve. Lukas: enten som en bevinget okse, og Johannes: enten med eller som en ørn med udbredte vinger.

I dag har vi netop hørt ord fra *Johannesevangeliet*, fra ørnen. Ord, der kan virke vidtløftige og højtflyvende, men ordene, omend bevingede, er langt fra på himmelflugt. Tværtimod henter himmel-stormeren Johannes med sit poetiske juleevangelium himlen ned til os med den vidunderlige formulering: ”Ordet blev kød og tog bolig iblandt os”. Ja, så smukt kan det udtrykkes, at Gud er med os, og betydningen sang vi om for lidt siden:

Født er Herren af en mø,

og vi ej fødes til at dø.

Gud med os, Immanuel, Immanuel!

En helt anden ørn havde også dette udsagn som sit – dog på tysk: ”Gott mit uns”. Ørnen, der Adler, var knapt så poetisk som Johannes, som vi netop har hørt! Men denne ørn og ”Gott mit uns” blev dog alligevel bemærket. En russisk soldaterveteran fra 2. Verdenskrig husker plyndringerne af de tyske forsyningsstyrker ved Stalingrad og for demne overbeviste socialist eller kommunist, var dette et særkende for tysken, at han var religiøs, for på hans bæltespænde hvilede det tredje riges ørn på hagekorset under overskriften: ”Gott mit uns”.

Men Gud syntes ikke at være med tysken eller for den sags skyld med nogen anden af de krigende parter, for hvem umådeligt store, grusomme og smertelige tab blev virkelighed, eller også var han netop med – i hjertet.

I vinteren 1942 under Anden Verdenskrig var den tyske offensiv mod Rusland gået i stå ved Stalingrad. De russiske tropper havde i et pincetgreb omringet flere hundrede tusinde soldater fra den 6. tyske armé, der levede under trange kår i den hårde vinter-

kulde. Faldne heste fra de rumænske tropper blev gravet op i vinterkuldens nådesløse 30-40 minus grader og kogt over det sparsomme træ, der ikke rakte til, at alle munde blev mættet. Flere døde af sult – især de, der lå på lazarettet – men meldinger herom blev fortiet eller direkte benægtet af de, som havde højere rang.

Det var blevet juleaften. Officeren Kurt Reuber, der efter sit forbillede Albert Schweitzer både var protestantisk præst og læge, havde også en kunstnerisk åre. På bagsiden af et militærkort over Rusland tegnede han med et stykke kul julens budskab. Tegningen blev sidenhen et ikonografisk udtryk for håb midt i krigens rædsler. Den fik navnet Stalingrad-Madonna.

På tegningen sidder Jomfru Maria med Jesus-barnet svøbt i et af de militærtæpper, som soldaterne selv brugte mod kulden. Jomfru Marias ansigtsudtryk er kærligt og mildt, vendt mod den nyfødte. Deres ansigter lyser i det mørke billede. ”Weihnachten im Kessel” – Jul i Kedlen – står der i den ene side af tegningen og henviser til navnet på indespærringen. Festung (fæstning) Stalingrad står der nederst, og til højre noterede Reuber tre ord inspireret af Johannesevangeliet: ”Licht, Leben, Liebe” – lys, liv, kærlighed.

Juleaften 1942 hængte Reuber tegningen op på væggen i den bunker, hvor han holdt andagt for officerer og soldaterkammerater. Da soldaterne så tegningen, blev de dybt bevægede, skrev Reuber i et brev til sin familie. Alle blev påvirket af det håb, som udgik fra motivet og de livsbekræftende ord fra *Johannesevangeliet*. Med disse ord tog

Gud bolig i blandt dem, Gud var med dem.

Kort efter begyndte bomberne igen at falde over stillingen midt i den hellige nat. Få dage senere overdrog Reuber Madonna-tegningen til en såret officer, der blev fløjet ud med det sidste fly, der undslap belejringen. Kurt Reuber kom aldrig selv hjem. Sammen med hovedparten af soldaterne døde han senere i russisk fangenskab.

Men hans breve og tegningen overlevede i blandt andet bøger om ham. Tegningen blev et kraftfuldt symbol på fred og håb midt i krigens gru, og Reubers børn skænkede den senere til Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche i Berlin, hvor den i dag hænger. Den kirke, der blev sønderbombet under Anden Verdenskrig, og som nu står som delvis ruin og mindesmærke.

Historien om den tyske soldat og hans tegning peger på det lys og liv og den kærlighed, der knytter sig til barnet, der blev født i Betlehem som verdens frelser. For Reuber selv blev ordene et udtryk for den længsel, alle soldaterne nærrede midt i håbløsheden. Uden for slagmarken kan vi konstatere, at den længsel ikke er forbeholdt prisgivne soldater. Den ligger i alle mennesker. Den er troens drivkraft.

Som led i andagten den aften i bunkeren i Stalingrad for 71 år siden sang soldaterne ”En rose så jeg skyde”, der oprindeligt er tysk. Her hedder det om Jesus-barnet: ”I ham brød lyset frem”.

Det er julens mysterium og store glæde: at intet mørke kan få bugt med det glædeslys, der bringer håb til alle mennesker.

For soldaterne i Festung Stalingrad midt i mellem lidelse og død, meldte håbet sig midt

i håbløsheden. Håbløsheden, hvoraf spørgsmålet ofte rejser sig: Hvor er Gud? Er han med os? Midt i blandt os? I denne stund i skyttegraven overfør Reubers Madonna holdt uniformens bæltespændes ord mere end bare bukserne oppe, på en armé, der var taget med bukserne nede. Ordene holdt hjertet oppe.

Hvor er Gud? Julen er svaret på det spørgsmål. Det spørgsmål, som er en tilspidsning af alle store spørgsmål.

Vi er som mennesker spørgende væsener, vi efterspørger mening og tragter efter sandhed. Vi kan slå os til tåls med mindre, men der er et hul i alle hjerter, som kun kan fyldes af Gud. Vi søger mere end føde og formering, vi søger vores plads og vores fred. Vi er også åndsvæsener, og det er for åndsvagt at gøre os til mindre.

Julens evangelium viser os Guds sted og viser os, at Gud går med. Gud er med os, ja, og vi kan nu af tyskens bæltespænde læse ”Gott mit uns” og tyde en sejr, der ikke angår et jordisk rige, men et håb om et himmelsk.

Gud var ikke ukendt før julen, men julen betyder, at Gud giver sig til kende så tydeligt og så kærligt, så mægtigt og alligevel så jordbundet, at det skaber himmelhøj glæde for hele folket og alle folkeslag, for hvermand og – kvinde.

Jul gør håbløsheden hul!

Glædelig jul i Jesu navn! Amen!

Iben Nordestgaard
Elsted (tidligere Berlin)

Salmer:

99 , 115, 104, 118, 439, 69, 100

Redaktion

Sognepræst
Margrethe Dahlerup Koch
Høbrovej 3
6980 Tim
mdk@km.dk

Sognepræst
Søren Jensen
Byløkken 27
8240 Risskov
sjen@km.dk

Søndagslæsning
udkommer hver uge på
www.grundtvig.dk
– hvor man også
kan tilmelde sig
elektronisk nyhedsbrev
om Søndagslæsning

Grundtvigsk Forum
Farvergade 27
1463 København K
Telefon 3373 2800
vartov@vartov.dk